

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātņieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

19 (82)

1994. gada novembris

Pirmais Baltijas Asamblejas balvas laureāts

12. novembrī Vilnā pirmā Baltijas Asamblejas balva zinātnē svinīgi tika pasniegta Latvijas Vēstures institūta Viduslaiku vēstures nodaļas vadītājam, pazīstamajam arheologam Andrim CAUNEM. Balvu literatūrā saņēmē Igaunijas rakstnieks Emīls Tode, bet mākslā režisors no Lietuvas Eimunds Nekrošs.

Pirms došanās uz Vilni ar Andri Cauni tikās žurnāliste Zaiga Kipere.

Baltijas Asamblejas balva tiek piešķirta pirmo reizi un, kā stāstīja žūrijas komisijas loceklis akadēmīks Ē. Mugurevičs, konkurence esot bijusi stipri liela. Pēc konkursa nolikuma prieķroka ir vienam zinātņiekam, nevis autoru kolektīvam, kur grūti izvērtēt katra konkrēto ieguldījumu. Ar kādu veikumu konkursā piedalījāties jūs!

Man tās bija divas populārzinātniskas grāmatas «Pati Rīga ūdeni» un «Rīgas vecpilsēta pirms 100 gadiem», 19 zinātniski raksti, kas publicēti Latvijā un ārzemēs, un arheoloģiskie izrakumi bijušā Melngalvju nama teritorijā, kā arī Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja jaunā ekspozīcija «Rīgas senaune un viduslaiki», kurai es esmu zinātniskais konsultants. Vērtēts tika triju gadu devums.

Runājot par populārzinātniskajām grāmatām, jums ir reti sastopamas talants par savu darbu stāstīt vienkārši un saistoši. Vai grāmatas top tiek pat viegli, cik viegli un interesanti ir tās lasīt?

Ja cilvēks jūt aicinājumu strādāt, tad gluži dabiski, ka viņš par uzzināto vēlas pastāstīt arī citiem. Populārzinātniskiem izdevumiem auditorija ir lielā, tiem arī vieglāk atrast izdevēju. Pirmā grāmata «Rīga zem Rīgas» iznāca divās valodās un es par to saņēmu labas atsauksmes. Tas mudināja rakstīt vēl. Tapa grāmata par Rīgas upi — Rīdzinu, par ostām, senajiem arodiem. Tad vēl — katram cilvēkam ir arī kāds vajasprieks. Es apmēram 10 gadus vācu Rīgas pastkartes, Izdevniecības «Zinātne» redaktore S. Cepurniece mani «skrūbināja» — jāgatavo grāmata! Tā tapa «Rīgas vecpilsēta» — grāmata par Rīgu un rīdziniekiem pirms 100 gadiem.

Atbildot uz jautājumu, vai grāmatas tapa viegli, — kad patīk, tad top viegli. Raksti zinātniskos izdevumos

galvenokārt saistīti ar vēlēšanos redzēt sava darba rezultātus. Tā jau tiek šķiet, ka arheologa galvenais darbs ir rakt. Rakšana ir tiekai viens no darba posmiem.

Rīga tuvojas savai 800. jubilejai, tās vārds skan ne tiekai Latvijā, bet arī plašāk Eiropā. Vai var teikt, ka jūs pašlaik esat zirgā?

Protams, salīdzinot ar arheologiem, kuri rok tālā, mazpazīstamā pagastā, es atrodos stipri labākās pozīcijās. Ir iespēja vairāk publicēties ārzemēs, piedalīties ar referātiem konferencēs. Interese par Rīgu kā senu Hanzas pilsētu Eiropā ir diezgan liela. Man tiešām nav jāzēlojas, ka nebūtu ko darīt.

Visi taču vaid, ka trūkst naudas.

Kāda Austrumu gudrība māca — ja tu strādā darbu, kas tev sagādā prieku, nekad nedomā, cik tu par to iegūsi. Ja sāksī domāt, cik iegūsi, bet gaidīto algu nesanems, tad zudīs prieks strādāt.

Vai jūs vēl kas spēj pārsteigt?

Protams! Piemēram, šovasar, rokot Melngalvju nama pagalmiņā, Pētera baznīcas virzienā atklājām divus postītus apbedījumus un vienu lībiešiem raksturīgu rotadatu. Tātad iespējams, ka Pētera baznīcas kapulaiks sniedzas līdz pat Rātslaukumam, bet, tā kā Rātslaukums pastāvēja jau kopš 1230. gada, tad iespējams, ka kapulaiks varētu būt senāks, pirmsvācu Rīgas. Mēģināsim dabūt līdzekļus un rakt nākamavarā.

Un kas jauns atklāts pašā Melngalvju namā?

Šķita, ka Melngalvju nama plāns visos sīkumos bija zināms kopš 1941. gada, kad tās tika uzmērīts pēc nama nodegšanas. Taču izrādījās, ka pagrabi nebija attīriți. Atklājām trīs ieejas no ārpuses, kas bija aizmūrētas, divas vītu kāpnes, no kurām vienas vēlāk izmantotas par dūmvadu. Namam bijusi siltā gaisa apkure, modernizēts viduslaiku hipokausts. Tas nekur nebija fiksēts. Sākām meklēt avīzes un uzgājām, ka 1936. gadā izcēlies neliels ugunsgrēks un nama pārvaldnieks sūdzējies, ka Melngalvju namam ir Joti veca siltā gaisa apkure.

Tas jau ir tas atradēja prieks, kas dzen uz priekšu pētnieku.

APMEKLĒ TOPOŠO DEBESU LŪKOTAVU

2. XI LZA Prezidijs locekļi akadēmīki J. Stradiņš, T. Millers, A. Siliņš, J. Ekmanis, M. Līdaks astronomu A. Balklava-Grīnhofu, E. Bervaldu un J. Zagara pāvadībā iepazīstās ar jauno Latvijas Zinātņu akadēmijas Radioastronīzmas observatorijas pārvadījumu Ventspils rajonā — bijušo kara pilsētiņu Zvaigznī — topošo starptautisko radioastronomijas centru. Lielāko interesu, protams, izraisi radioteleskops ar 32 m lielo paraboliskā spoguļa diametru. Tārīgā vērtība, par kuru interesējas pasaules un it īpaši Eiropas radioastronomi, lai to iekļautu kopējā radioteleskopu tīklā. Tas ir Joti liels un Joti vērtīgs radioteleskops (trīsdesmitmetrīgs atrodas Zviedrijā), kuru jau aplūkojuši gan amerikāņi, gan zviedru zinātņieki un atzinuši par labu esam. Mūsu akadēmīkiem, tāpat kā amerikāņiem, bija iespēja iekāpt antenas paraboliskajā spoguļā, lai no «pušņu lidojuma» palūkotos uz Kurzemes mežu zālumu.

Tiesa, jau pēc antenas nodošanas civilajām iestādēm armijas «blēndari» pamānījās izņemt blokus no antenas grozīšanas sistēmas. Mazās, 16 m diametra antenas blokus izdevās atrast turpat netālu zemē iekašātus. Droši vien kaut kur aprakti arī lielā teleskopa vadības bloki. Tagad tos nāksies atjaunot pēc analogiem, tāpat arī nogrieztos elektroķabeļus. No abām antenām uz bijušo tehnisko korpusu ved skaidri saredzams uzbrēums, zem kura atrodas sakaru tunelis, pa kuru var staigāt pilnā augumā.

Tehniskais korpus fagad tukšs, aparātūra izvesta vai iznīcināta. Cik tā bijusi slepena un vērtīga, liecina kaut vai tāds fakti, ka amerikāņu speciālisti mazajā kambarītā, kas atrodas antenas parabolas serdē, meklējuši kaut vai āku un kronšteinu pēdas pie sienām, lai pēc to izvietojuma minētu, kādi aparāti tur bijuši uzstādīti, un stipri vien zūdījušies, ka tie krievi galīgi nekā nav atstājuši. Kā nekā Zvaigznītē bija viens no svarīgākajiem kosmiskās izlūkošanas objektiem. Klīst baujas, ka pat Klintonas portfelī Latvijas apcīmojuma laikā bijuši līdzi panemti šīs stacijas dokumenti.

Akadēmīki aplūkoja arī bijušo štāba ēku, dzīvojamās ēkas un klubu ar pa grīdu izkaisītu pametu bibliotēku, kurā bez Marksas un Engelsa nemirstīgajiem darbiem bijusi atrodama viena otrs populārzinātniska «Evriks» sērijas grāmata un pat J. Stradiņa grāmatīņa «Mi v Latvii», kuru autors varēja panemt piemiņai kā kultūrvēsturisku liecību.

Domājams, ka antenu varēs savest darba kārtībā pavasarī.

Z. K.

Baltijas stratēģisko pētījumu centra pirmais darba gads

Latvijas Zinātņu akadēmijas Satversme paredz veicināt zinātņieku ieguldījumu valsts drošības un aizsardzības stiprināšanas jomā. Šim nolūkam 1993. gada 4. novembrī dibināts Latvijas Zinātņu akadēmijas Baltijas stratēģisko pētījumu centrs.

Satrēģiskie pētījumi ir plaši izvērstī višā pasaulei un tos veic un atbalsta ikviens valsts, kura rūpējas par savu drošību un aizsardzību. Vārds «stratēģija» cēlies no grieķu vārda «strategia» jeb vārdiem «stratos» — karaspēks un «ago» — vēdu, tātad kara vešana.

Tomēr nebūtu pareizi apgalvot, ka Baltijas stratēģisko pētījumu centrs izveidots tikai tāpēc, lai pētītu karavešanas mākslas likumsakarības. Kaut arī brunojo spēku organizācijas, sagatavošanas un izmantošanas panēmieni, to saistība ar politiskajiem procesiem neapsaubīmē, ir stratēģijas pieteiksmes klasiskajā izpratnē, tomēr šo jautājumu izpēte ir tikai viens no pētījumu virzieniem.

Laikā no centra nodibināšanas veikti pētījumi pie tēmām «Latvijas drošības garantiju meklējumi divu pasaules karu starplaikā», «Brūnotie spēki un valsts aizsardzības plāni 20. un 30. gados», «Drošības aspekti Baltijas valstu sadarbībā» u.c. Centra uzdevumā 2 mēnešus komandējumā Tallinā bija centra pētnieks Mārtiņš Skujinš, kurš, labi pārvaldīdams igauņu valodu, savāca plašu informāciju par Igaunijas valsts aizsardzības sistēmas veidošanas tendencēm un problēmām.

Baltijas drošība cieši saistīta ar Eiropu un iespējām integrēties Eiropas drošības sistēmā. Tāpēc esam centūsies attīstīt mūsu zinātniskos kontaktus ar atbilstošām NATO struktūrām. NATO pārstāvji piedalījušies mūsu pasākumos Rīgā, bet savukārt mūsu zinātņieku grupai bija iespēja vairākas dienas š.g. maijā pavadīt Beļģijā un iepazīties ar NATO ģenerālštābu un tā struktūru darbību un uzskatiem par Eiropas drošības nākotni.

Zinātnisko pētījumu programmas ietvaros maijā-jūnijā veicām interesantu socioloģisku pētījumu, lai noskaidrotu sabiedrības viedokli par valsts drošības un aizsardzības jautājumiem. Nācās pārliecībās, ka sa-

biedrības vairākums atbalsta Latvijas vēlmi iestāties NATO, taču vēl vairāk Latvijas pilsoni vēlētos piereidot Baltijas valstu militāras savienības izveidošanu. Taču lielās atšķirības pilsoņu un nepilsoņu atbalstēs vērēz apstiprināja tēzi par mūsu sabiedrības nevienigabalaību un lielas iedzīvotāju grupas ilgām pēc atgriešanās impērijas sastāvā.

Mūsu centrs organizēja vairākas starptautiskas konferences un seminārus par aktuālām drošības problēmām. Kopīgi ar Zviedrijas Psiholoģiskās aizsardzības nacionālo padomi maijā organizējām semināru politiķiem, žurnālistiem un speciālistiem tādā Latvijai svarīgā jautājumā kā nemilitārās pretestības organizācija un psiholoģiskā aizsardzība. No sakāpinātām un politiski emocionālām debatēm neizdevās izvairīties seminārā par Latvijas un Krievijas attiecībām. Interesanta bija tikšanās ar Saeimas prieķsēdētāju biedru A. Krastiņu, kurš iepazīstināja ar savu viedokli par Latvijas iespējām integrēties Eiropas drošības sistēmā.

Esam arī centūsies izskaidrot Latvijas drošības interešes un sarežģītās attiecības ar Krieviju pasaules sabiedrībai.

Februārī notikušajā Kligendāla starptautisko attiecību institūtā Hāgā sniegti ziņojums «Latvijas drošības interešes un attiecības ar Krieviju». Februārī centra pārstāvīs N. Loženiečins piedalījās starptautiskajā konferencē Bratislavā, kuru organizēja Slovākijas ārpolitikas institūts; tika nolasīts ziņojums «Latvijas drošības politikas tendences 1988—1993.g.». Aprīlī sniegti ziņojums Ukrainas Globālās un Reģionālās drošības institūta konferēcē Kijevā «Krievijas un krievu faktors Latvijas drošībā». Maijā sniegti ziņojums «Latvijas drošība un aizsardzība» Vācijā Travimindes seminārā par Latvijas politiku un ekonomiku. Augustā Vašingtonā Pentagonā Gaisa spēku konferēcē — ziņojums «ASV—Krievijas attiecības un Latvijas drošības interešes». Centra pārstāvīs M. Skujinš piedalījās arī Amaldi starptautiskajā konferencē Varšavā (22.—25. sept.). Gētes institūta rīkotajā konferencē septembrī Rīgā no-

lasīts ziņojums par nemilitārās pretošanās pieredzi Latvijā.

Pētījumu rezultātus esam centūsies arī publicēt. Kopīkā 1994. gadā publicēti 4 raksti, iesniegti publicēšanai vēl 4 raksti. Turpinās darbs pie monogrāfijas «Latvijas drošība un aizsardzība», kā arī pie kolektīvās grāmatas «Latvijas valstiskās suverenitātes atjaunošana 1985.—1993. gadā» (autori: J. Jundzis, E. Levits, V. Blūzma, L. Zīle, A. Dravnieks).

Tomēr Baltijas stratēģisko pētījumu tālākā darbība klūst arvien problemātiskāka, jo trūkst naudas. Mūsu pūlini gūt starptautisko organizāciju finansiālu atbalstu nav bijuši sevišķi efektīvi. Esam gan saņēmuši pāldzībū dažu semināru un konferēnu organizēšanai, taču nomainīt mūsu nomāto rākslāmānu pret kompjūteru līdz šīm neesam spējuši. Esam pateicīgi Zinātnes padomei par Ls 620 monogrāfijas «Latvijas drošība un aizsardzība» izdošanai, taču nezinām, kur nemt vēl divtāk lielāku summu, lai grāmata iznāktu ar visām paredzētajām nodaļām.

Neskatoties uz problēmām, tomēr paredzam plašu darbības programmu arī 1995. gadam. Plānojam turpināt darbu pie iesāktajām tēmām, kā arī uzsākt darbu pie jauna projekta «Baltijas valstu drošības stratēģija un aizsardzības sistēmas». Amerikas Zinātņes attīstības fonds ir solījis pāldzībū mums sagatavot konferenci «Latvijas—Krievijas attiecības: drošības aspekti», kura varētu notikt 1995. gada rudenī. Tāpat redzam nepieciešamību organizēt starptautisku konferenci «Baltijas valstu drošības iekšpolitiskie un ārpolitiskie aspekti». Esam pieņēmuši Londonas Kāralskās koledžas doto iespēju 1995. gada sākumā stažēties viņu Kara departamentā. Tādējādi ceram arī turpmāk dot savu ieguldījumu Latvijas drošības stiprināšanā.

TĀLAYS JUNDZIS,
juridisko zinātņu doktors,
Centra direktrs

Latvijas arheologi Eiropas arheologu asociācijā

Slovēnijā, Ļubļinā, no 1994. gada 22. līdz 25. septembrim notika Eiropas arheologu asociācijas (European Association of Archeologists) dibināšanas sanāksme un ar šo notikumu saistīta zinātniskā sesija.

Priekšdarbus šādas asociācijas dibināšanai jau kopš 1991. gada bija veikuši dānu, norvēgu un angļu zinātnieki. Nonākot kontaktā ar šīs asociācijas organizatoriem, Dr. hist. I. Loze iesaistījās pati un ar viņas ierosmi vēl 9 Latvijas arheologi kļuva par biedriem-dibinātājiem šai starptautiskai apvienībai. Un nu notika oficiālais asociācijas dibināšanas akts.

Uz 1994. gada 20. septembra asociācijā no 33 Eiropas un 7 citu kontinentu valstīm apvienoti bija pavisam 404 zinātnieki, starp tiem no Latvijas 10 (no Latvijas Vēstures institūta Dr. hist. I. Loze, A. Vasks, I. Zagorska un Dr. habil. hist. J. Graudonis; no pieminekļu aizsardzības inspekcijas J. Asaris, D. Svarāne un Dr. hist. J. Určāns; no Latvijas vēstures muzeja A. Rudiņš un G. Zemītis; no Latvijas Universitātes A. Viups). Latvijas arheologu pārstāvē asociācijā — I. Loze.

Dibināšanas (inaugurācijas) sanāksmi atklāja un vadīja organizācijas komisijas vadītājs profesors K. Kristensens. Ievadīvārdošs viņš norādīja uz arheoloģijas zinātnes specifiku, uz tō, ka arheologi apzina, sargā un pētī cilvēces vissenākās dzīves liecības, krāj un liek runāt visunikālākām fautu kultūras vērtībām. Arheoloģu lauku darbi (izrakumi) saistīs ar pieminekļu (izrokamo dzīves vietu, kapu u. c. objektu) iznīcināšanu. Tāpēc izcila nozīme ir darba metodēm — kā pašā rakšanas procesā, tā atklātā un atsegta fiksācijā. Tas nosaka nepieciešamību zināt, kā strādā cīti arheologi, prasa gūt par to informāciju, iepazīties ar darbu uz vietām utt. Tiekpat nozīmīgi ir apmainīties pieredzē par avotu apstrādes metodēm, lietisko avotu interpretācijas darbu u. c. jautājumiem. Ne mazāka nozīme ir iespējai iepazīties ar citu zemju arheoloģijas materiāliem, cītu arheoloģu pētījumu rezultātiem, publikācijām. Zināmā mērā tas jau arvien noticis zinātnieku personisko kontaktu formā, bet šo kontaktu nozīme, arheoloģijas zinātnes tālākā attīstība izvirza vajadzību — pacelt to visu augstākā organizatoriskā pakāpē. Arheoloģijā ir problēmas, kas risināmas tikai plašķi reģionu ietvaros, ir problēmas, kuru sekmīgai izpētei varētu būt veidota dažādu zemu zinātnieku kopdarbība. Ir tādas nozīmīgas tēmas, piemēram, indeoīropiešu jautājums, auklas keramikas kultūra u. c., kas nozīmīgas visai Eiropai un pat pāri tās robežām. Nav domājama šādu problēmu sekmīga risināšana tikai šauru reģionu ietvaros.

Tad — pieņēma Eiropas arheologu asociācijas statūtus. Pēc tiem paredzēts, ka par asociācijas locekļiem var būt arheoloģijas pētnieciskās iestādes, profesionāli arheologi, arī arheoloģijas studenti un neprofesionāļi (novadpētnieki).

Asociācijas mērķi ir:

- veicināt arheoloģiskos pētījumus un arheoloģiskās informācijas apmaiņu Eiropā;
 - veicināt Eiropas arheoloģiskā mantojuma (materiālu) apmaiņu un interpretāciju;
 - veicināt pienācīgo ētisko un zinātnisko līmeni arheoloģiskos darbos;
 - stimulēt ieinteresētību (sabiedrības, valdību) par profesionālo arheoloģiju Eiropā;
 - veicināt visu zemu arheoloģu sadarbību un arheoloģu sadarbību ar citām organizācijām.
- Savu mērķu īstenošanai Eiropas arheologu asociācija:
- izdos savu žurnālu, ko saņems visas reģionālās organizācijas;
 - darbosies kā konsultants un padomdevēja par Eiropas arheoloģijas jautājumiem;
 - organizēs gadskārējas sanāksmes, konferences, seminārus par reģionālām un Eiropas arheoloģijas problēmām;

Baltijas militārā vēsture kartēs

Šādai tēmai veltīta starptautiska konference notika no 20. līdz 22. oktobrim Polijas pilsētā Toruņā.

Pirms šādas tematikas konferenci organizēja Toruņas universitāte pašstāmā kartogrāfijas vēsturnieka prof. St. Aleksandroviča vadībā un Augstākā artillerijas oficielu skola sakarā ar Polijas militārā topogrāfiskā dienesta 75-gadi.

Bet šī konference kā starptautiska nebija plaši pārstāvēta — vairākums, profams, poju kolēgi, no ārvalstīm: Zviedrijas — 1, Ukrainas — 3 (Lvovas), Baltkrievijas — 1 (Grodnas) un no mūsu valsts — šo rindu autors.

Pirmai sēdi, kas notika Toruņas universitātes bibliotēkas sēžālē, atklāja šīs augstskolas rektors un ministās militārās augstskolas priekšnieks un tad par Polijas teritorijas oriģinālām kartēm Stokholmas militārajā arhīvā pastāstīja tā jaunais vadošais arhīvārs Dr. Björns Gafveris (Björn Gäfvert). Un šādu materiālu esot ap 1000, galvenokārt par 17. un 18. gs. Sekoja Lvovas pārstāvēs ziņojums ukrainu valodā, kas radīja problēmas ne tikai tulkiem. Šādu «oriģinalitāti» nodemonstrēja arī baltkrievu kolēģis, Prof. St. Aleksandrovičs raksturoja Lietuvas teritorijas militārās kartes, kā arī dažus oriģinālus 17. gs. Maskavas un Smoļenskas plānus. Diskusijai laika nepietika, jo uz sēdes otru daļu bija jādodas uz Toruņas rātsnamu. Tur galvenokārt uzstājās Polijas speciālisti un, piemēram, oriģināls bija Dr. M. Jankovskas (Poznaņa) ziņojums par topogrāfisko karšu izmantošanu apkārtējās vides vēsturisko izmaiņu atklāšanai. Tikai diemžēl autore savu stāstījumu nemaz neilustrēja. Dr. G. Simjančuks raksturoja kartogrāfisko materiālu stāvokli Grodnas arhīvā, uzsverot, ka Krievija līdz šim nav atdevus nevienu šā arhīva materiālu par I pasaules kara periodu, kas tika savulaik paņemts. Te jāpiebilst, ka poju kolēgi atcerējās nesenu ģeogrāfiju konferenci Toruņā, kurā kāds Maskavas profesors visu referātu veltījis Krievijas zaudēto teritoriju un pilsētu uzskaitīšanai.

— savā rūpju lokā nems ar arheoloģiju saistītās tiesiskās problēmas (autortiesības u. c.).

Oficiālajai Eiropas asociācijas dibināšanas sanāksmei sekojā divu dienu zinātniska konference. Tajā 15 sekcijās bija paredzēti 137 referenti. Bet — līdzekļu trūkuma dēļ, arī citu iemeslu dēļ daudzi referenti nebija ieradušies.

No Latvijas Ļubļinas pasākumos piedalījās J. Apals, J. Graudonis, I. Loze, A. Vasks, D. Svarāne, J. Asaris un J. Určāns. I. Loze referēja par dzintara ornamentiem Eiropas senvēsturē, A. Vasks par agro metalurgiju Latvijā (par bronzas apstrādi). J. Graudonis runāja par arheoloģijas zinātni Latvijā (vēsturisks apskats) un par Austrumbaltijas bronzas laikmetu Eiropas kontekstā.

Latvijas un vispār Austrumbaltijas arheoloģisko materiālu fondi, arī latviešu arheologu pētījumi Rietumeiropā zināmi vēl maz. Sanāksmes beigās, pārrunājot šīs konferences nozīmi, pieņemta konkretus lēmumus par asociācijas turpmāko darbu.

Asociācija izsūtīs biedriem informācijas biljetenus ar ziņām par to, kur, kad un kādi plašāki arheologu forumi notiek. Izdos žurnālu, kas publicēs rakstus par atsevišķu problēmu izpēti, par arheologu darbību reģionos.

Asociācijas vadība saistīsies ar starptautiskām struktūrām, kas varētu balstīt (finansiāli) asociācijas pasākumus. Tas atvieglos atsevišķu valstu arhologiem kontaktēties ar dažādām starptautiskām struktūrām.

Nozīmīgākie lēmumi par Eiropas asociācijas turpmāko darbu bija vienošanās par to, ka Eiropas mēroga arheologu pasākumi būs — asociācijas sanāksmes (kongressi) 1995. gadā Spānijā, bet 1996. gadā — Latvijā, Rīgā.

Eiropas arheologu sanāksme (kongress) Rīgā nozīmē to, ka Latvijas arhologiem, to sagatavojojot, veicams Joti liels darbs. Pasākums jānoorganizē un jānovada augstā organizatoriskā un zinātniskā līmenī.

Tāpat kā tas bija ar 10. Viskrievijas arheologu kongresu Rīgā 1896. gadā, tāpat kā ar Otrā Baltijas arheologu kongresu Rīgā 1930. gadā, 1996. gadā rīkojās Eiropas arheologu forums (saucot to par kongresu vai sanāksmi) būs tāds robežpunktis, kurā būs jāpārāda arheoloģijas zinātnes stāvoklis Latvijā. Pašiem sev būs jāzvērtē darītais un jādomā par turpmāk darāmo, būs jākonstatē mūsu arheoloģijas zinātnes līmenis salīdzinājumā ar šīs zinātnes līmeni Eiropā.

Tā kā Rietumeiropas arhologiem Latvijas arhologiskie materiāli (un arī publikācijas) vēsturiskās situācijas dēļ zināmi Joti maz, saprotama viņu interese par tiem. No šī viedokļa Rīgas forumam būs izcila loma, lai Eiropas zinātnieki mūsu ārkārtīgi bagātos un zinātnē nozīmīgos materiālus iepazītu. Tas veicinās Latvijas arheologu pilnīgāku iesaistīšanos Eiropas arheoloģijas zinātnēs kopībā.

Ne mazāka nozīme būs tam, ka Latvijas senvēsturei pievērsta Eiropas zinātnieku interese rosinās arī plašāku Latvijas sabiedrību apzinātību un interesu par Latvijas zinātnes struktūrās tas celis kā interesī, tā atbildības sajūtu par Latvijas izcilajām, Latvijas un pat Eiropas senākās vēstures izpētiei nozīmīgām kultūras bagātībām.

Eiropas arheologu forumu Rīgā organizēs Latvijas arheologu biedrība sadarbībā ar Latvijas Vēstures institūtu, Latvijas Universitāti un Latvijas vēstures muzeju. Uz sadarbību un pasākumu atbalstīšanu aicināti visu nozaru arhologi. Būs nepieciešams arī saimniecisko organizāciju, uzņēmumu un citu struktūru atbalsts.

J. GRAUDONIS,
Dr. habil. hist.,
Latvijas arheologu
biedrības priekšsēdētājs

Igaunijas Zinātnieku savienībā

2. novembrī Latvijas Zinātnieku savienības valdes locekļi tikās ar Igaunijas Zinātnieku savienības līdzpriekšsēdētāju Prītu Kulu, Tallinas Tehniskās universitātes Materiālu tehnoloģijas institūta direktoru, kurš Rīgā bija ieradies uz Baltijas materiālpētnieku biedrību savienības konferenci. Profams, mūs interesēja zinātnes un it īpaši Zinātnieku savienības stāvoklis kaimiņzemē, jo izejās pozīcijas vairāk vai mazāk mums bija līdzīgas. Publicējam uzdotos jautājumus un D. Sc. Prīta Kulu atbildes.

Kādās attiecībās Igaunijas Zinātnieku savienība ir ar valdību?

Tiešas saskares ar valdību nav. Ir valdības izveidota Zinātnes padome, kurā savienību nepielaiž.

Kas ir Zinātnieku savienības biedri? Kāda ir IZS struktūra?

Par savienības biedriem var kājūt visi, kuriem ir zinātnisks grāds un kuri darbojas zinātnē. Savienībai ir divas nodaļas — Tallinā un Tartu, tādēļ ir arī divi līdzpriekšsēdētāji, kuri pēc gada nomaina viens otru. Kongress notiek ik pa diviem gadiem, padome sanāk divas reizes gadā, valde — katru mēnesi.

Kāds svars ir Zinātnieku savienībai?

Izdarām spiedienu uz valdību caur komisijām.

Vai ZS ir opozīcijā Zinātnu akadēmijai, valdībai, Zinātnes padomei vai arī darbojas kopā ar tām?

Opozīcijā. Kauf gan ar politiku nenodarbojamies, jo ZS ir dažādu partiju pārstāvji.

Ar ko nodarbojas Zinātnieku savienība?

Pirmkārt, ar zinātnes reorganizāciju. Izstrādājam priekšlikumus likumam par augstāko izglītību un zinātnisko darbību. Otrkārt, zinātnes budžets. Treškārt, zinātnieku sociāla aizsardzība. Pie mums ir pieņemts emeritus statuss, kas jauj augstskolu profesoriem saņemt papildus pensiju līdz pusei no profesora algas. Gribam, lai šis emeritus profesora statuss tiktu attiecītās arī uz vadošajiem zinātniekiem. Vēl Zinātnieku savienība riko konferences, piemēram, «Kuri iet Igaunijas zinātne», un izdzod konferences materiālus.

Vai ZS kodolā ir augsta ranga zinātnieki, teiksim, augstskolu rektori, institūtu direktori utt. vai arī līmenis ir zemāks?

ZS Padome nav pirmās personas, ne rektori, ne direktori. Ir divi akadēmiķi. Valdē nav neviena akadēmīka.

Kādas ir ZS finanses?

SZ biedru nauda ir 20 kronas vai 1,5 dolāri. Pensioņāriem 10 kronas. Otrais gadā Zinātnieku savienība saņem 10 000 kronu (800 dolāru) no Zinātnes fonda.

Vai Zinātnes fonda ir sabiedriska vai valsts institūcija?

Tā ir valsts budžeta zinātnes daļa, 0,45% no nacionālā kopprodukta.

Kā tiek sadalītas funkcijas starp Zinātnes padomi un Zinātnes fondu?

Zinātnes padomes priekšgalā, pēc jaunā projekta, ir premjerministrs, tajā ietilpst ministriju, augstskolu un akadēmijas pārstāvji. Padome nodarbojas ar zinātnes struktūrās plānošanu, bet nauda ir fondam.

Kāda ir proporcionāla starp grantiem un centralizētiem līdzekļiem?

25% grantiem, 75% centralizētie līdzekļi.

Kādas ir zinātnieku algas un pensijas?

Maksimāls profesora alga var sasniegt 300 dolāru, asistents saņem 120 dolāru. Gaidām, ka gada beigās pensijas pieaugis līdz 45 dolāriem, pašlaik tās ir mazākas. No piešķirtajiem grantiem var saņemt 20% algas pielikumu, pie tam pirmā kārtā magistranti, doktoranti, asistenti un tikai pēc tam profesori.

Vai ZS ir daudz jaunatnes?

Āoti maz. Igaunijas zinātnei pārlabān tiekpat kā ne-papildinās, jo netiek atvēlēti līdzekļi maģistratūrai un doktorantūrai, tādēļ pagājušajā gadā tika aizstāvētas 20—30 disertācijas, ne vairāk.

Šo rindu autors ziņoja par unikālo Ziemeļu kara atlantu rokrakstā un par militāro karšu kolekciju Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā. Diemžēl atsaucību neguva ierosinājums sākt veidot Eiropas militāro karšu katalogu un vispār nekādi lēmumi konferencē pieņemti netika. Lai gan ne reizi vien tika uzsverīts, ka šādi pasākumi un pētījumi militārās kartogrāfijas vēsturē ir Joti nepieciešami. Konferences dalībniekiem bija iespēja iepazīt arī seno pilsētu Gdanskā un Joti interesantu seno karšu izstādi šīs pilsētas arhīvā. Bet īpaši plaša un interesanta bija seno karšu izstāde Toruņas muzejā, un šīs izstādes katalogs arī Latvijā.

«LĪBIEŠU KRĀSTS»

«Z. V.» 17. numurā stāstījām par Latvijas Zinātņu akadēmijas 7. oktobra sēdi «Lībieši un viņu kultūra Latvijā». Apspriešanas gaitā bija jūtams, ka ne vienam vien nav īsti skaidri aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas «Lībiešu krāsts» izveidošanas mērķi un darbības principi. Dažs tajā saskaņā sava veida indiānu rezervāta vai zviedru skansena analogu — ar slēgtu teritoriju un iekonservētu dzīvesveidu.

«Lībiešu krāsta» direktors **Edgars SĪLIS** iepazīstina ar šī projekta zinātnisko pamatojumu un darbības principiem.

PAR MŪSU PAMATVĒRTĪBĀM

Mēs pašlaik dzīvojam pārejas periodā, kas pats par sevi būtu sarežģīts. Tagad to vēl vairāk sarežģī ekonomiskā krize, kurā galvenais iemesls ir mūsu visu pašu nekompetence dažādu līmenu jautājumu risināšanā un atbildības trūkums izšķirošajos brīzos.

Jebkurā pārejas periodā strauji mainās likumi, dzīves nosacījumi, pieaug cilvēku sociāla neaizsargātība, neder vairs pierastie uzskati, pat divu paaudžu pieredze vairs nepasargā no kļūdām. Šados apstākļos pieaug pragmatisma loma un, ja tauta sevi cīna un ir vienota, tad pragmatisms attīstās uz ētiskiem pamatiem. Tautas labākā, izglītotākā daja tad ne tik daudz savās interesēs izmanto likumu neplīnības, lai iedzīvotos, bet gan seko mūžīgajām pamatvērtībām un sabiedriskā progresā kritērijiem. Arī pārējie tad seko viņu pie-mēram.

Mēs par šādām pamatvērtībām uzskatām brīvību, taisnīgumu, solidaritāti, dabu, kultūru un ģimeni. Ar pirmajām trim iesākās cilvēka izprafe. Bez kultūras, dabas un ģimenes nav tautas un tās nākotnes. Tas nebūt nenozīmē, ka mēs noliedzam vai ignorējam citas mūžīgās vērtības, kā tīcība, mīlestība, skaistums, svē-tums u.t., kurās nosaka cilvēkiskās darbības vispārējo raksturu un atšķir cilvēcību darbību no procesiem dabā. Minētās pamatvērtības ir kā mūsu pašreizējās darbības mērakla un orientieris. Atbilstoši mainīgajām prasībām mūsu uzdevums ir šīs pamatvērtības tā sav-starpēji sabalansēt, lai tās visas kopā izrādītu savu efektivitāti. Tās nav atraujamas cīta no cītas, un tikai kopībā tām ir jēga un tās kalpo cilvēkiem kopumā nevis šauram mērķim. Mēs ļoti ceram savienot atšķi-rigus viedokļus ar kopējām vērtībām un mērķiem.

Tas pats attiecas arī uz izprati par sabiedrības pro-gresu, kam nav mazāk svārīga nozīme, loma, veidojot sabiedrības dzīvi. Sen pagājībā aizgājis laikmets, kad sabiedrisko progresu pielīdzināja galvenokārt zinātniski tehniskajam progresam un labklājību — tikai patēriņa līmenim.

Sabiedrības progresā kā sabiedrības pozitīvu pār-mainu vērtējumā mēs pieturamies pie trim galvenajiem kritērijiem. Pirmais kritērijs ir **ekoloģiskā noturība**. Tā ir prasība, atbilstoši kurai antropogēnā slodze nedrīkst pārsniegt dabas kompleksu destabilizācijas riska pakāpi. Ja ekoloģiskā noturība tiek satricināta — sa-niegtais materiālais un sociālais progress kļūt bez-vērtīgs. Otrais kritērijs ir **tehnoloģiskā stabilitāte**. Tā ir prasība, pēc augsta tehnisko sistēmu funkcionēšanas drošuma, garantētās pret katastrofām un iespējamām gadījuma rakstura klūmēm. Trešais kritērijs ir **sociālā stabilitāte**. Tā ir stingrība nepieļaut iedzīvotāju fizisko un garīgo degradāciju, atsevišķību un tautas, kā da-biskas, optimālas un vispīlnīgākās cilvēku eksistences kopības formas graušanu.

PAR EKONOMISKO POLITIKU

1. Priekšstati par saimnieciskās sistēmas attīstību veido attīstības **koncepciju** ilgstošām laika periodā. Konceptija raksturo galvenos **ierobežojumus** un **attīstības nostāndes**. No konceptijas izriet **stratēģija** pa atsevišķām problēmām, ar kurām saduras saimnieciskā sistēma. Uz stratēģiju bāzes formējas **saimniekošanas politikas** tuvākā perspektīvai. No nostāndēm jāizriet visām konkrētajām **izstrādnēm**, kas jārealizē jebkārā saimnieciskās sistēmas posmā. Saimniekošanas politikas kalpo par pamatu **kopējai progu** (5—20 gadu hori-zonts).

Stratēģija raksturo **tos augšanas faktorus** tuvākajā perspektīvā, kuros dotā saimnieciskā objekta ārējās atkarības viaskaiderāk sevi atklāj un bez kuriem nevar iztikt, sastādot jebkuru prognozi. Plānojamā perioda stratēģijas vispirms jāuzrāda **nelikvidējamie ierobežojumi** vai **neainvētojamās vajadzības** (d.sp.). Ierobežojumu analīze kalpo par pamatu **prasībām**, ko ievieto pieauguma stratēģijā vai konceptijā.

Konceptijā jāievieto arī **saimnieciskais mehānisms** — saimniecības pašorganizācijas procesa noteikumi un procedūras. Vai saimniecīkā pašregulācija spēs pati organizēties uz perspektīvu?? Sabiedrība, apjēgusi un sapravusi **pašaīstības principus**, iegūst vēsturisku iespēju kļūt par pašzaugsmes konstruktori. Rodas iespāids, ka Latvijā tos nezina vai apzināti ignorē.

2. Mēs esam aplūkojuši «Lībiešu krāsta» dinamiku dažādos konceptuālos griezumos. Mūsu rīcībā bija iz-strādātās teritorijas attīstības tipveida konceptijas pēc saimniecisko sistēmu teorijas. Tika restaurēta «Lībiešu krāsta», kā sociāli ekonomiskās sistēmas vēsturiskās un logiskās attīstības teorētiskā aina. Izpētīti arī Nacionālo parku un rezervāciju saimnieciskie modeli, teorētiskās atziņas un praktiskā pieredze daudzās pasaules valstīs par tādu tiesisko un saimniecisko mehānismu izveidi, kas nodrošina mazskaitlīgo tautu izdzīvošanas iespējas. Nemam vērā arī vispāratītās pasaules filozofiskās un ekonomiskās domas atziņas par tādiem kardināliem jautājumiem kā **sabiedriskā progresā kritēriji**, dzīves labumu izvēles vērtīborientācija, atsevišķības pārvārēšana u.t. «Lībiešu krāsts» ir tāpā tipa teritorija. Viens no galvenajiem jautājumiem bija un ir joprojām, kā noteikt teritorijas attīstības līmenus pēc saftura un kvalitatīvajiem rādītājiem. Pamatotas teritorijas brieduma pakāpes, izdālti tās formēšanas etapi un tās autonomijas pazīmes. Attīstības konceptiju izvēlējāmies pēc stratēgiskās ma-gistrāles orientieriem, kas nodrošina tādu tuvāko mērķu piesaisti, kas nebloķē virzīšanos nākošajās attīstības pakāpēs, negrauj turpmāko iespēju potenciālu.

3. Jebkurā teritoriālā vienībā sabiedriskās dzīves teritoriālā organizācija un sabiedriskās attīstības vadīšana balstās uz noteiktiem **principiem** un **prasībām**, kas obligāti jāievēro. Vispārmā kārtā tas attiecas uz **sabiedriskā progresā kritēriju** ievērošanu. Otrāk, obligātā ir **attīstības maģistrāles** noteikšana. Virzīšanās uz priekšu bez attīstības maģistrāles noteikšanas un strikti izstrādātās ilglaicīgas programmas var izrādīties par ne pārāk veiksmīgu improvizāciju. Izvēlēties maģistrāli — tas nozīmē izvēlēties kursu, kas, risinot tagadējās problēmas, jauj **nodošināt virzīšanos** ar vienīgi augstākā pakāpē uz **dabsaimniecības un sociālā progresā līdz-svarotības principa realizācijas** pusē. Pārredzamās perspektīvas robežā **sabiedrības attīstības leivirzi** pieņemtās formulēt kā **virzīšanos uz priekšu pa noturīgu, stabīlu sociālā un ekonomiskā progresā līniju**. Tas nozīmē sabiedrības attīstības (ekonomiskās un sociālās) parametru maksimālos pieaugumus, kuri sasniedzami pie tāda nosacījuma, ka dabas sistēmu kvalitātivais stāvoklis periodā beigās nebūt būtiski zemāks kā perioda sākumā. Savā konцепcijā, izvēloties kursu, mēs **atsacījāmies** no līdz šim pastāvošās dabsaimniecības ideoloģijas — konceptijas par pašreizējās paaudzes daļēju atbildību par savas rīcības galarezultātiem.

«Lībiešu krāsta» kā biosociālas sistēmas līmenī **visu cilvēciskās darbības forma augstākais mērķis** ir **sabiedrības uzplaukums** **nerobežoti ilgā laika periodā**. Pēdējais nosaka: 1) dabas sistēmu stabilitātes saglabāšanu — normālās sabiedriskās attīstības pamatu; 2) saimnieciskās darbības produktivitātes pieaugumu — materiālo labumu avotu; 3) pašreizējo vajadzību nodrošināšanu tādās robežās, kas negrauju turpmākās iespējas (niepieļaut izsaimniekot tuvākajos gados visus mežus, zivju resursus, savvaļas ogas, sēnes, nenoplicināt augsnis ar minerālmēsiem, neizniekot būvmateriālus mazvērtīgu pagaidu rakstura celtņu būvēšanā, taupīt energoresursus u.t.). Novirzīšanās no maģistrāles liecinās par to, ka sabiedriskā attīstība tiek «pirktā» par dabas un sociālās stabilitātes sagrāušanas cenu. Tā neizbēgams rezultāts būs katra turpmākā soļa veikšanas grūtību pieaugums kādā no nākošajiem etapiem (neiespējamība nodrošināt tālāku izaugsmi), ja ne katastrofa (kā ekoloģisko, tā sociālo struktūru sagrāve). Minēto kopumā var apzīmēt kā **sabiedrības attīstības augstākos ori-entierus**, no kuriem var pāriet uz plāna periodu mērķu sistēmām.

4. Uz veikto pētījumu un analīzu pamata spējām formēt «Lībiešu krāsta» ilglaicīgas attīstības konceptijas (uz 40—50 gadiem) galvenās tēzes; ģenplāna un attīstības programmas uzbūves noteikumus, saimniecisko politiku sestāvu.

Attīstības programmas galvenie uzdevumi:

- atklāt svarīgākas perspektīvās sociālās un ekonomiskās problēmas (bez tā direkcija nav spējīga veikt ceļveža lomu un vienu no galvenajām funkcijām — prognozēt tās problēmas, kas vēl maz radušas, bet poten-ciāli iespējamas un ir bīstamas nākošnē);
- atsevišķu saimniecisko virzienu, nozaru, dzīves sfēru prognozes;
- prioritāro virzienu u.tml. atlase;
- prognozes nepieciešamajām struktūras pārbīdēm;
- rekomendācijas, kā pilneidot saimniecisko mehā-nismu, demokrātisko un pilsonisko institūtu struktūras, administratīvās pārvaldes struktūras.

5. Tēlaini izsakoties, vispirms uz attīstības maģistrāles uzklāj ilglaicīgas sociāli ekonomiskās programmas. To pamātā jābūt «Lībiešu krāsta» attīstības un dabas aiz-sardzības ģenerālajai shēmai.

Ilglaicīgā attīstības programmā attīstības līniju attēlo kā **mērķu sistēmu**.

Mērķu sistēmai jāatlībst šādiem nosacījumiem: 1) jāatlībst «Lībiešu krāsta» izveides pamātmērķim — nepieciešamo apstākļu nodrošināšana lībiešu tautas saglabāšanai, pastāvēšanai un attīstībai un pēdējā lībiešu apdzīvotā novada aizsardzībā; 2) jāietver visu problēmu kopumu risinājums, ar kurām saduras «Lībiešu krāsts»; 3) jāatlino virzīšanās pakāpe uz sabiedrības attīstības augstāko orientieru pusē; 4) tā nedrīkst būt pretrunīga; 5) mērķiem jābūt realizējamiem, jābūt atbilstošiem tehniski ekonomiskajam potenciālam, t.i., līdzekliem, kuri ir «Lībiešu krāsta» rīcībā vai var tikt piesaistīti.

Visu problēmu kopumu, ar kurām saduras «Lībiešu krāsts», var iedalīt trijās grupās: 1) ekoloģiskās proble-mas; 2) ekonomiskās problēmas; 3) sociālās problēmas. Tālāk mēs rīkojamies pēc vispāriem metodikas. Katrai problēmu grupai tiek formulēts ģenerālais uzde-vums, kuru izpildī raksturos galarezultāti. Izejot no ġenerālo uzdevumu formulējumiem, izdala trīs pirmās pakāpes programmas, kuras pēc tam dalās nākošā līmena mērķos u.t.

Svarīgi uzsvērt, ka tie vairs nav kādreizējie direktīvie plāni un programmas, bet līdzeklis mērķtiecīgai un sa-skānotai darbībai katra cilvēku un sabiedrības kopumā interesēs. Pie tam katrā plānošanā ir jāievēro, ka var rasties jauni nozīmīgi viedokļi, ar kuriem tekošais darbs būtu saprātīgi jāpapildina.

6. Kas speciāli jāuzsver?

- Izstrādāti projekti divām konceptijām:

- 1) Lībiešu tautas saglabāšanas, pastāvēšanas un attīstības konceptija;

- 2) «Lībiešu krāsta» sociāli ekonomiskās attīstības konceptija. Abas konceptijas klājas viena otrai pāri, otrā ir izvērsta pirmās sastāvdaļa.

- Primitīva ir politika, kura orientējas uz to, ka valsti uztur sabiedrību, nevis tautsaimniecību. Tas pilnā

mērā attiecas arī uz «Lībiešu krāstu». Bet «Lībiešu krāsts» nav tikai tautsaimniecība.

— Politiski saka, ka ekonomiskā politika nozīmē sociālā tirgus ekonomikas ieviešanu. Principā pareizi, tikai ļaīceras, ka sociālā tirgus politika balstās uz ļoti daudzim principiem, no kuriem svarīgākie ir šādi:

- 1) ieguldījums un sociālais taisnīgums;
- 2) sacensība un solidaritāte;
- 3) pašaīstībība un sociālais nodrošinājums.

— Ekonomiskās attīstības virzienam jābūt tādam, lai nemītīgi tiktū stiprināta personīgā iniciatīva, uz to jāvirza visi ekonomikas, finansu politikas un sociālie lēnumi.

Ekonomiskā politika nav atdalāma no sociālās politikas, tās viena otrā ierobežo un papildina. Ekonomiskā, finansu un sociālā politika būs sekਮīga par tik, par cik tā nesīs auglus privātājām interesēm un sabiedrībai.

— Mūsu pamatvērtības pieprasa tādu kārtību, kurā cilvēks varētu brīvi un sociāli attīstīties. Tāpēc mums nav pieņemama neviena no galējām: jebkura centrālā pārvaldes sistēma to kavē sasniegt, tai pašā laikā, pilnīgi neierobežo ekonomika arī darbojas preti sociālajam taisnīgumam. Jārada organizētās bīrs tirgus, kura nodokļi dod lielus līdzekļus sociālo jautājumu risināšanai.

— Sociālā politika jārisina kopīgi ar pašvaldībām. Jāpānā, lai krizes nasta iedzīvotāju vidū tiktū tā sadalīta samērā taisnīgi.

Sociālā programma, ko varam piedāvāt, nebūt nav ceļš uz nodrošinātību, drīzāk tas ir ceļš uz katra patstāvību. Cilvēki jādabū ārā no ekonomiskā posta, bet nevis jāmēģina viņus uz visiem laikiem sociāli nodrošināt. Vispirms jānodarbojas ar dzīves primāro sociālo apstākļu uzlabošanu, jānokārto vispārējās funkcijas, jārada infrastruktūras, lai varētu normāli dzīvot un veikt saimniecisko darbību. Jādod viņiem iespēja rīkoties, lai viņi paši spētu darboties un par sevi cīnīties.

— **Reģionālās infrastruktūras izveidošana** — viena no «Lībiešu krāsta» ekonomiskās stratēģijas sastāvdāļām (transporta, sakaru, celtniecības, informācijas un juridiskie pakalpojumi, veselības aizsardzība, izglītība, tirdzniecība, apgāde u.t.). Tādi pakalpojumi, kas apmiera visus — uzņēmējus un neražojošo sfēru, pastāvīgos iedzīvotājus un atpūtniekus. Infrastruktūra veic arī saimnieciskās dzīves intensifikācijas funkcijas un tās efektivitātes celšanu).

«Lībiešu krāsta» ir jārada stiprs pamāts, kas var iztūrēt laika pārbaudījumus, kā

Jaunākā ārzemju literatūra Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā

03.11.94.

1. Gale directory of publications and broadcast media. — Vol. 1.—3. — Detroit (Mich.); London, 1992.
2. 175 Jahre Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft: Jubiläumsband. — 2 bd. — Frankfurt am Main, 1992.
3. Encyklopedia jazykownictwa ogólnego. — Wrocław etc., 1993.
4. The biochemistry of plants. — Vol. 16: Intermediary nitrogen metabolism. — San Diego etc., 1990.
5. Wilson, Gerald L. Groups in context. — 2. ed. — New York etc., 1990.
6. Flonta, Teodor. Dictionar englez-spaniol-portughez-roman de proverbe echivalente. — Bucuresti, 1992.
7. Neural networks and combinatorial optimization in civil and structural engineering. — Edinburgh, 1993.
8. Random vibration and reliability of composite structures. — Lancaster; (Pa.); Basel, 1992.
9. Klein, Michel. Expert systems: A decision support approach: With applications in management and finance. — Wokingham etc., 1990.
10. Wilson, Stan Le Roy. Mass media. — 2. ed. — New York etc., 1992.
11. Clyne, Densey. Wildlife in the Suburbs. — Melbourne etc., 1990.
12. The environment in Eastern Europe: 1990. — Cambridge, 1991.
13. Schmid-Haas, Paul. Forest inventories by unmarked permanent sample plots: Instructions. — Birmensdorf, 1993.
14. The lowland grasslands of Central and Eastern Europe. — Cambridge, 1991.
15. Film, kinematografia. — Warszawa, 1994.
16. Autorität und Sinnlichkeit: Studies zur Lit. — u. — Frankfurt am Main etc., 1986.
17. Matthews, Velda. Basic Bible dictionary. — Cincinnati (O.), 1984.
18. Zwolinska, Krystyna. Mały słownik terminów plastycznych. — 3. wyd. — Warszawa, 1990.

19. Mały słownik klasycznej myśli indyjskiej. — Warszawa, 1992.
20. Wankat, Phillip C. Rate-controlled separations. — London; New York, 1990.
21. Ugural, Ansel C. Mechanics of materials. — New York etc., 1991.
22. Staatliche Ermitage (Leningrad). Gold der Skythen. — Neumünster, 1993.
23. Janson, Horst Waldemar. Historia sztuki: Od czasów najdawniejszych po dzień dzisiejszy. — Warszawa, 1993.
24. Piprek, Jan. Wielki słownik niemiecko-polski. — 2 t. — Warszawa, 1989.—1990.
25. Chesni, Yves. Studies on the development of consciousness. — Palo Alto (Cal.), 1992.
26. Protected areas in Eastern and Central Europe and the USSR. — Cambridge, 1990.
27. Prinke, Rafal T. Poradnik genealoga amatora. — Warszawa, 1992.
28. Miller, Marek. Arystokracja. — Warszawa, 1992.
29. Avatud süsteemide käsiraamat. — Tallinn, 1993.
30. Progress in behavioral studies. — Vol. 1. — Hillsdale (N. J.) etc., 1989.
31. Arcydziała sztuki w wielkich muzeach świata. — Warszawa, 1993.
32. Worbs, Michael. Nervenkunst: Lit. u. Psychoanalyse im Wien der Jahrhundertwende. — Frankfurt am Main, 1983.
33. Sinkey, Joseph F. (Jr.). Commercial bank financial management in the financial-services industry. — 2. ed. — New York; London, 1986.
34. Donaldson, T. H. Lending in international commercial banking. — 2. ed. — Basingstoke, 1988.
35. Hollingsworth, Mary. Sztuka w dziejach człowieka. — Wrocław, 1992.
36. Bock, Bruno. Gebaut bei HDW. — Herford, 1988.
37. Weiskamp, Keith. Power graphics using Turbo C. — New York etc., 1989.

DISERTĀCIJU AIZSTĀVĒŠĀNA

LU Cietvielu fizikas institūta Habilītācijas un promocijas padomes sēdes notiks Ķengaraga ielā 8, 1. auditorijā:

piektdien, 2. decembrī pl. 10

D. MILLERS (CFI)

aizstāvēs habilitācijas darbu cietvielu fizikā par tēmu «Radioļīzes procesi sārmētālu, tallīja un sudraba halogenīdos».

Recenzenti: Prof. J.-R. Kalniņš, dr. habil. phys. N. Mironova, prof. J. Tīlīks.

Pl. 14

L. SKUJA (CFI)

aizstāvēs habilitācijas darbu cietvielu fizikā par tēmu «Pašvielas un piemaisījumu defektu optiskā spektroskopija stiklveida silicija dioksīdā un germānija dioksīdā».

Recenzenti: Akad. E.-I. Siliņš, dr. habil. phys. A. Ozols, prof. U. Sedmalis.

*

1994. gada 6. decembrī pl. 14 LZA Fizikālās enerģētikas institūta Lielajā zālē, Rīgā, Aizkraukles ielā 21, notiks Habilītācijas un promocijas padomes sēde, kurā habilitācijas darbu habilitētā doktora grāda enerģētikā iegūšanai aizstāvēs.

Dr. VIDMANTAS JANKAUSKAS

par tematu «Enerģijas patēriņa prognozēšanas metožu attīstība un enerģijas izlietojuma efektivitātes analīze».

Recenzenti: Dr. habil. sc. ing. prof. P. Šipkovs, D. habil. sc. ing. prof. G. Deksnis, Dr. habil. sc. ing. prof. A. Nemura.

Ar habilitācijas darbu var iepazīties FEI bibliotēkā.

*

9. decembrī pl. 14 notiks LU Latvijas Vēstures institūta Habilītācijas un promocijas padomes atklātā sēde, kurā vēstures doktora zinātniskā grāda iegūšanai promocijas darbu aizstāvēs.

Redaktore Zaiga Kipere.

«Zinātnes Vēstnesis».

Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.

Reģistrācijas apliecība nr. 75.

Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.

«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

Redkolēģijas vadītājs akadēmīķis Ēvalds Mugurevičs.
Redkolēģijā: akadēmīķis Mārtiņš Bēkers, akadēmīķis Juris Ēkmanis, LZA goda loceklis Jānis Graudonis, doc. Elmars Beķeris, doc. Zigrīda Goša, Oskars Mārtinsons.
Redakcija: Rīgā, Turgeņeva ielā 19. Tālr. 212706.

Aleksandra Humbolta Fonds

Humbolta stipendijas ārzemju zinātniekim

Ap 500 stipendiju katru gadu tiek piešķirtas augstu kvalificētiem zinātniekim, kuru vecums ir līdz 40 gadiem, dodot viņiem iespēju izstrādāt zinātniskus projekus kādā no Vācijas pētnieciskajiem institūtiem. Pieteinums pieņem bez kvoto ierobežojumā, neatkarīgi no tautības un zinātnes nozares. Pretendentu atlase notiek katru gadu martā, jūnijā/jūlijā un novembrī.

Stipendiju ilgums sākumā 6—12 mēneši, pagarinājumam līdz 24 mēnešiem vajadzīgs pieteikums. No šī laika ne vairāk kā 6 mēneši var tikt pavadīti pētnieciskajos institūtos Eiropā. Stipendija ir no 3200 līdz 4000 DM mēnesī, papildus pabalsti — ceļa izdevumi līdzbraucošiem laulākiem, sākuma pabalsts, grants valodas kursiem utt.

Prasības pretendentiem: akadēmiskais grāds (Ph. D., C. Sc. vai ekvivalenti), augsta zinātniskā kvalifikācija, zinātniskās publikācijas, konkrēts pētījumu plāns, labas vācu valodas zināšanas (humanitārajās un sociālajās zinātnēs) vai vismaz labas angļu valodas zināšanas (dabas zinātnēs).

Humbolta prēmijas

ārzemju zinātniekim

Ap 200 Humbolta zinātnes prēmijas katru gadu tiek piešķirtas starptautiski atzītiem ārzemju zinātniekim. Kandidātus var izvirzīt jebkurā laikā ievērojami Vācijas zinātnieki, tieši pieteikumi netiek pieņemti. Pretendentu vecums neierobežots, atlase notiek 2—3 reizes gadā, martā, jūnijā/jūlijā un novembrī. Prēmijas laureāti tiek uzaicināti 4—12 mēnešus veikt zinātniskus pētījumus vienā no Vācijas institūtiem.

Prēmijas lielums — no 20 000—120 000 DM.

Prasības pretendentiem: profesors vai ekvivalenti starptautiski atzīti zinātniskais līmenis.

Maksa Planka zinātniskās prēmijas

ārzemju zinātniekim

Vismaz 30 Maksa Planka zinātniskās prēmijas katru gadu tiek pasniegtas starptautiski atzītiem ārzemju zinātniekim, kuri nodomājuši veikt ilgtermiņa projekt-orientētu kopēju pētījumu.

Kandidātus izvirzīt Vācijas universitāšu vai zinātnisko iestāžu vadību jebkurā laikā, visu valstu zinātniekus jebkurā zinātnes nozarē. Prioritāte tiek doša zinātniskai sadarbībai starp Vācijas un ne-Eiropas valstu zinātniekim.

Prēmijas periods — maksimums 3 gadi. Kopsumma — 200 000 DM, tās pētījumu periodam partnerinstitūtā, ceļa izdevumi uz partnerinstitūtu, kopīgas zinātniskas konferences, semināri utt, kā arī nepieciešamie līdzekļi materiālu iegādei vai asistentu apmaksai.

Prasības: starptautiski atzīti pētniecības darbs, plānots kopīgs pētījums ar ārzemju partnieri.

Tuvāka informācija Latvijas Zinātnes padomes Informācijas centrā Kalju ielā 1a, tel. 227954.

S. g. 20. decembrī pl. 14.30 LU, Raina bulv. 19, 13. auditorijā notiks LU Habilītācijas un promocijas padomes matemātikā atklātā sēde, kurā promocijas darbu aizstāvēs

INESE BULA

par tēmu «Attēlojumu nekustīgie punkti izliektās metriskās telpās».

Recenzenti: Dr. habil. math. U. Raitums, Dr. habil. math. A. Šostaks, Dr. prof. J. Steprāns (Jorkas Universitāte, Kanāda).

Ar disertāciju var iepazīties LU Zinātniskajā bibliotēkā, Kalpaka bulv. 4.

Tālrinus uzziņām 615450.

S. g. 21. decembrī pl. 12 LU Bioloģijas nozares Habilītācijas un promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Kronvalda bulv. 4, 5. auditorijā aizstāvēs disertācijas bioloģijas doktora grāda iegūšanai

MĀRA PAKALNE

LU Bioloģijas fak. asistente, par tēmu «Zāļu purvu un ezeru krastmalu retās fitocenozes Baltijas jūras krastā (Latvija, Piejūras zemiene)».

Recenzenti: Dr. habil. biol. prof. I. Liepa, Dr. biol. doc. E. Vimba, Dr. biol. B. Bambe. Pl. 14

GEORG'S KORNILOV'S

Latvijas Zivsaimniecības pētniecības institūta sekt. vadītājs, par tēmu «Baltijas reģionā nārsta vietu un embrionālās attīstības raksturojums Rīgas jūras līcī».

Recenzenti: Dr. habil. biol. T. Zorenko, Dr. biol. A. Mitāns, Dr. biol. K. Vismanis. Pl. 14

Indeks 77165.
Iespēsts a/s «Preses nams» tipogrāfijā, Rīgā, Balasta dambī 3.
Augstspiede. 1 uzsk. Iespiedloksne.
Mētiens 1000 eks.
Pasūtījuma nr. 1373.